

Варіаційні принципи механіки суцільних середовищ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 06040202 «механіка»

(шифр і назва напряму)

спеціальності _____

(шифр і назва спеціальності)

(Шифр за ОПП _____)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗИНА
(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Борисов Іван Дмитрович, ст. наук. співробітник кафедри теоретичної та
Прикладної механіки

Програма затверджена Вченою радою механіко-математичного факультету

Протокол № 5 від “20” квітня 2012 року.

“ 20 ” квітня 2012 р. Голова Вченої ради _____ (Жолткевич Г.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Варіаційні принципи механіки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалаврів** напряму підготовки «**механіка**» спеціальності 6.04020201 «**теоретична та прикладна механіка**».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є варіаційні принципи гідромеханіки і теорії деформівного твердого тіла, методи аналізу процесів в суцільних середовищах, які ґрунтуються на варіаційних принципах.

Міждисциплінарні зв'язки: математичний аналіз, диференціальна геометрія, диференціальні рівняння, математична фізика, механіка суцільних середовищ, теоретична гідромеханіка.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Модуль 1. Варіаційні принципи гідродинаміки.

Модуль 2. Варіаційні принципи механіки деформівного твердого тіла

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «**Варіаційні принципи механіки суцільних середовищ**» є надання майбутнім спеціалістам знань основних варіаційних принципів гідростатики капілярної рідини і гідродинаміки нев'язкої рідини, статичної і динамічної деформівного твердого тіла.

1.2. Основними завданнями дисципліни «**Варіаційні принципи механіки суцільних середовищ**» є навчання студентів методам аналізу процесів в суцільних середовищах, які ґрунтуються на варіаційних принципах, і застосуванню цих методів для розв'язання різноманітних задач теоретичного та практичного характеру.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

-основні поняття та положення варіаційних принципів гідродинаміки ідеальної рідини;

-основні поняття та положення варіаційних принципів динаміки твердого тіла, порожнина якого заповнена нестисливою ідеальною рідиною;

-основні поняття та положення варіаційних принципів механіки деформівного твердого тіла;

вміти:

-використовувати варіаційні принципи для побудови методів розв'язків задач, що виникають у механіці суцільних середовищ;

-використовувати варіаційні принципи для побудови нових моделей механіки суцільних середовищ з ускладненими властивостями

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **72 години/ 2 кредити ECTS.**

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Варіаційні принципи гідродинаміки.

Варіаційне формулювання задачі про рівноважні форми вільної поверхні капілярної рідини в слабкому полі зовнішніх сіл (принцип стаціонарності потенціальної енергії). Принцип мінімуму потенціальної енергії; умови стійкості рівноважних станів капілярної рідини. Спектральна ознака стійкості.

Варіаційні принципи гідростатики капілярної рідини, що намагнічується у сталому магнітному полі. Принцип мінімуму потенціальної (вільної) енергії, перша і друга варіації функціоналу потенціальної енергії, умови рівноваги і стійкості рівноважних станів магнітної рідини.

Варіаційний принцип гідродинаміки ідеальної рідини в змінних Лагранжа.

Варіаційний принцип гідродинаміки ідеальної рідини в ейлерових змінних (принцип Херівела – Ліна).

Варіаційні принципи гідродинаміки рідини, що намагнічується і поляризується в електромагнітному полі.

Варіаційний принцип гідродинаміки ідеальної нестисливої рідини з вільною поверхнею.

Варіаційний принцип Гамільтона –Остроградського динаміки твердого тіла з порожнинами, які частково або повністю заповнені ідеальною нестисливою рідиною.

Змістовий модуль 2. Варіаційні принципи механіки деформівного твердого тіла.

Варіаційні принципи статички геометрично лінійного пружного твердого тіла (принцип мінімуму потенціальної енергії, принципи Рейсснера, Кастільяно, Хеллінгера).

Варіаційні принципи статички геометрично нелінійного пружного твердого тіла.

Варіаційний принцип Гамільтона – Остроградського динаміки пружного тіла в лагранжевих змінних.

Варіаційний принцип Гамільтона – Остроградського динаміки пружного тіла в ейлерових змінних.

3. Рекомендована література

1. Тарапов И.Е. Механика сплошной среды. Ч.2. Общие законы кинематики и динамики.-- Харьков: Золотые страницы, 2002.—516 с.
2. Бердичевский В.Л. Вариационные принципы механики сплошной среды. М.: Наука, 1983, 448 с.
3. Васидзу Вариационные методы в теории упругости и пластичности. М.: Мир,1987, 542 с
4. Бабский В.Г., Копачевский Н.Д. Мышкис А.Д. и др. Гидромеханика невесомости. М.: Наука, 1974, 504 с.

5. Мышкис А.Д., Бабский В.Г., Жуков М.Ю. и др. Методы решения задач гидромеханики для условий невесомости. К: Наукова думка, 1992, 592 с.
6. Тарапов И.Е. Вариационный принцип в гидромеханике изотропно намагничивающейся среды.// Прикладная математика и механика. – 1984. –Т.48.– Вып.3. – С.383 – 387.
7. Луковский И.А. Введение в нелинейную динамику твердого тела с полостями, содержащими жидкость. К.: Наукова думка, 1990. – 295 с.
8. Борисов И.Д. Устойчивость равновесных состояний намагничивающейся капиллярной жидкости. //Магнитная гидродинамика. –1983. – №2.
9. Борисов И.Д., Лукина В.А., Тарапов И.Е. Вариационный принцип в гидродинамике поляризующихся сред.//Магнитная гидродинамика. – 1984. – №2. – С.56 – 80.
10. Borisov I.D., Yatsenko T.Yu. Small Oscillations of Magnetizable Ideal Fluid // Journal of Mathematical Physics, Analysis, Geometry. – 2010. –V.6. –№4. – P.383 –395.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік,

5. Засоби діагностики успішності навчання - поточне опитування, модульні контрольні роботи, індивідуальні завдання, теми рефератів.